

TALOUSARVION LAADINTAOHJE

TALOUSARVIO 2025 JA TALOUSSUUNNITELMA 2026 - 2027

Sisällys

1 Yleistä talousarvion laadinnasta	3
2 Raamiohje.....	4
3 Ohjeet budjetoinnille	5
3.1 Käytännön ohjeita talousarvion laadintaan.....	5
3.2 Talousarviokirjan tekstiosa	5
3.3 Henkilöstösuunnitelma	5
3.4 Hankesuunnitelma.....	6
3.5 Investointisuunnitelma	6
3.6 Mittariosa/tunnusluvut	6
3.7 Henkilöstökulujen budjetointi	7
3.8 Sisäiset erät	9

1 Yleistä talousarvion laadinnasta

Talousarvion laadinnan tavoitteena on osallistaa ja kannustaa kunnan henkilöstöä jokaiselta organisaatiotasolta osallistumaan talousarvion laadintaan ja sopeuttamaan kunnan taloutta vallitsevaan tilanteeseen ja palvelun tarpeeseen. Talousarvion laadinnan tarkoituksena on kasvattaa talouden seurannan ja kustannusrakenteen avoimuutta. Talousarvion laadinnan lähtökohtana on, että jokainen toimija ymmärtää omasta toiminnasta syntyvät tulot ja aiheutuvat menot. Jokaisen organisaatiotason tulee tiedostaa talousarviokehityksen sitovuus ja pyrkiä omalla toiminnallaan kehityksessä asetettujen määrärahojen saavuttamiseen.

Kunnan talousarvio ja taloussuunnitelma laaditaan suunnittelukaudelle 2025–2027. Suunnittelukauden ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi ja kaksi seuraavaa vuotta ovat suunnitelmavuosia. Tulevan talousarvion suunnittelu perustuu kuntastrategiaan ja tekeillä olevaan kehittämissuunnitelmaan.

Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskelman ja rahoituksen näkökulmasta. Talousarvio jakaantuu seuraaviin osiin:

- Käyttötalousosa
 - o Käyttötalouden osaan asetetaan toimialoille ja kunnan tuottamille palveluille tavoitteet ja budjetoidaan niiden toteuttamisessa tarvittavat menot ja tulot.
- Investointiosa
 - o Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteiset hankinnat ja investoinnit (yli 8 000 euroa) sekä rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti.
- Tuloslaskelmaosa
 - o Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömeneihin ja poistoihin.
- Rahoitusosa
 - o Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

Vuositavoitteiden tulee linkittyä tiiviisti valtuuston hyväksymään kuntastrategiaan. Vuositavoitteiden asettamisessa tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- tavoite toteuttaa kuntastrategiaa
- tavoite on mitattavissa oleva
- tavoite on huolellisesti asetettu
- tavoite on realistinen (määräraha ja aikataulu huomioiden)

Vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2026–2027 talous- ja toimintasuunnitelman laadinnassa tulee huomioida mahdollisuuksien mukaan tekeillä oleva kehittämissuunnitelma vuosille 2025–2026. Kehittämissuunnitelmaan kuuluvat toimenpiteet toimeenpannaan talousarvion kautta.

Lähtökohtana on vuoden 2024 talousarvion taso (+2 %). Poikkeukset tulee perustella yksityiskohtaisesti ja ne sallitaan vain erityistä harkintaa käyttäen. Kunnanvaltuusto myöntää talousarvion määrärahat käyttötalouden osalta palvelualueittain. Talousarvion toteuttamisessa palvelualueita sitoo palvelualueen nettosumma eli toimintakate.

2 Raamiohje

Palvelualojen tulee valmistella vuoden 2025 talousarvioesityksensä siten, että kokonaiskulut voivat nousta enintään kahdella prosentilla vuoden 2024 talousarviotasosta. Kunnanhallitus edellyttää toimintamenojen ja palvelurakenteen kriittistä tarkastelua.

Talousarviokehystä on valmisteltu vuoden 2023 tilinpäätöksen, vuoden 2024 talousarvion ja osavuositarkastuksen sekä vuosia 2025–2027 koskevien talousennusteiden pohjalta. Hyvinvointialueuudistuksessa kuntien rahoituspohja ja tehtäväkenttä muuttuivat merkittävästi. Kuntatalouden uuden tasapainon löytyminen uudistuksen jälkeisellä siirtymäajalla on haastavaa, koska talouden suunnitteluun liittyy tällä hetkellä poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä. Tasapainon saavuttaminen edellyttää käyttötalouden sopeuttamista heikkenevään rahoituspohjaan. Käytännössä tämä tarkoittaa erityisesti toimintamenojen kriittistä tarkastelua.

Vuoden 2025 talousarviosyötön apu työkaluksi on otettu käyttöön FPM Talsun raamitoiminto.

TA raami 2025 ominaisuudet:

- Raamiin on syötetty pohjaksi vuoden 2024 talousarvion luvut (KS 2024) muutettuna kahdella prosentilla (+2 %).
- Budjetoija pystyy hyödyntämään raamia vertailutietona talousarvion syöttöpohjalla.
- Raamin luvut on syötetty kustannuspaikka- ja tiliryhmätasolla.
 - o Kokonaisuutta pystyy tarkastelemaan myös ylemmillä tasoilla, kuten esimerkiksi tulosityksikkötasolla.
 - o Tiliryhmäkohtaisesti kulut voivat ylittyä, kunhan kokonaisuus pysyy raamissa.
- Raami on mukana myös talousarvioraportilla (helpottaa kokonaiskuvan hahmottamista)

Tili	Tilin nimi	Toteuma 2023	TOT kum 12 - 2024	KS 2024	ENN 2024	TA raami 2025	Talousarvion syöttö	MuutTOT 2
TKULUT	TOIMINTAKULUT	472 948	271 545	527 073		537 615	0	-10
40004299	Henkilöstökulut	88 999	51 116	85 531		87 242	0	-10
40004099	Palkat ja palkkiot	69 735	41 170	67 963		69 323	0	-10

3 Ohjeet budjetoinnille

3.1 Käytännön ohjeita talousarvion laadintaan

- Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus laaditaan FPM Talsu -taloussuunnittelujärjestelmään.
- FPM Talsun käyttöohjeet sekä koulutustallenteet löytyvät Talas intranetistä.
- Teamsin Talousarviotiimiin on koottu kunkin vuoden talousarvion laadinnassa yleisesti tarvittavat ohjeet, talousarviokirjapohja sekä liitetaulukot ja aikataulu.
- Luvut viedään talousarvioon tilikohtaisesti kustannuspaikkatasolla.
 - Tarvittaessa tarkennetaan muilla laskentatunnisteilla (toiminto-, kohde-, projekti-numero).
 - Vuoden 2025 ei ole viety pohjatietoja eli kaikki tilit ja laskentatunnisteyhdistelmät on käytävä huolellisesti läpi.
- Luvut syötetään harmaisiin soluihin ilman etumerkkiä.
 - Huom! Miinusmerkkisinä syötetään mahdolliset kulun oikaisut (eli jos kulutileille tulee tuloa) sekä investoinnit.

3.2 Talousarviokirjan tekstiosa

Osa talousarviovalmistelua on talousarviokirjan tekstiosan laadinta, jossa jokaisella vastuualueella on oma osionsa. Tekstiosassa kerrotaan, mitä budjetoiduilla euroilla aiotaan tehdä eli esitetään toimintasuunnitelma sekä tavoitteet tuleville vuosille. Tekstiosan tulee olla rakenteeltaan napakka/tiivis ja fokus tulee kiinnittää talouden ja strategian toteuttamisen kannalta olennaisiin asioihin.

- Talousarvion tekstiosan pohja eli talousarviokirja on tallennettu Teamsin Talousarvio 2025 -kansioon.

Talousarviokirjan taulukot lisätään talousarviokirjapohjaan hallintopalveluiden toimesta.

3.3 Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnittelussa tulee huomioida voimassa olevat täyttölupaohjeet, eikä uusia vakansseja saa lisätä. Henkilöstösuunnitelmataulukossa tulee esittää palvelualueen ehdotus vuoden 2025 henkilöstösuunnitelmaksi sekä arvio vuosien 2026–2027 henkilöstösuunnitelmista.

- Henkilöstösuunnitelma täytetään Teamsin Talousarvio 2025 -kansioon tallennettuun Talousarviokirjan liitteet -Exceliin.

3.4 Hankesuunnitelma

Hankesuunnitelmaan kootaan palvelualueittain kaikki hankkeet, joihin Paltamon kunta osallistuu vuosina 2025–2027. Tietoja täytetään kolmeen osioon: kunnan hallinnoimat hankkeet, osuudet muiden hallinnoimiin hankkeisiin sekä hankkeiden kuntaosuuksiin varattu summa.

- Hankesuunnitelma täytetään Teamsin Talousarvio 2025 -kansioon tallennettuun Talousarviokirjan liitteet -Exceliin.

3.5 Investointisuunnitelma

Investointisuunnitelmaan täytetään vuosille 2025–2035 suunnitellut investoinnit. Investointiesitys sisältää investointia koskevat tavoitteet, arvion kokonaiskustannuksista, hankkeiden jaksottumisen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot.

Pitkän aikavälin investointisuunnitelmassa otetaan huomioon taloudellinen tilanne, väestökehitys, palveluverkko sekä palvelutuotannon tarpeet. Investointiosassa esitetään kunnan investointimeno- ja -tulot.

Hankinnat lasketaan investoinneiksi, kun kokonaishankintahinta on suurempi kuin 8 000 euroa (alv 0 %) ja hankinnan taloudellinen pitoaika on vähintään kolme vuotta. Pienhankintarajan alle jäävät investoinnit merkitään käyttötalouden menoksi.

Investointeja suunniteltaessa arvioidaan myös niiden vaikutukset käyttötalousmenoihin, poistoaika ja euromääräinen poistolisäys sekä investointien rahoitus. Investointiesityksistä arvioidaan myös, onko investointi palvelutoiminnan sujumiselle välttämätön, parantaako se toiminnan tehokkuutta tai tuottavuutta, tai onko kyseessä kunnan elinvoimaa selvästi tukeva ja strategian mukainen investointi.

Investointisuunnitelman valmistuttua investoinnit sekä poistot syötetään keskitetysti FPM Talsu -taloudensuunnittelujärjestelmään.

- Investointisuunnitelma täytetään Teamsin Talousarvio 2025 -kansioon tallennettuun Talousarviokirjan liitteet -Exceliin.

3.6 Mittariosa/tunnusluvut

Mittariosaan täytetään strategian vaikuttavuutta mittaavat tunnusluvut palvelualueittain.

- Tunnusluvut täytetään Teamsin Talousarvio 2025 -kansioon tallennettuun Talousarviokirjan liitteet -Exceliin.

3.7 Henkilöstökulujen budjetointi

Palkkakulut

Koko talousarvioraamia koskeva nousuvara (+2 %) koskee myös henkilöstökuluja. Tämä edellyttää palvelualueilta toimintojen uudelleen tarkastelua ja henkilöstömitoituksen suhteuttamista toimintoihin nähden.

Palkka-aineisto poimitaan FPM Talsuun 31.8.2024 henkilöstötilanteesta ja henkilöstöbudjetoinnin syöttö avataan syyskuun alussa. Yleiskorotuskerron (+2 %) on huomioitu automaattisesti tilin 4000 Vakinaisten palkat ja palkkiot sekä tilin 4002 Määräaikaisten palkat ja palkkiot palkkasummissa.

Kun henkilöstöbudjetti on syötetty FPM Talsuun, on budjetoijan tarkistettava, että FPM Talsuun syötetty budjetti sekä Talousarviokirjan liitteet -Excelin Henkilöstösuunnitelma- taulukkoon syötetyt henkilötyövuositiedot vastaavat toisiaan.

Sivukulujen budjetointi

Keva on julkaissut huhtikuussa arvion vuoden 2025 työnantajakohtaisesta palkkaperusteisesta eläkemaksusta. Lopullinen palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2025 vahvistetaan joulukuussa 2024. Tapaturmavakuutus-, työttömyysvakuutus- sekä työnantajan sosiaaliturvamaksut budjetoidaan käyttäen vuoden 2024 sivukuluprosentteja.

Palkkaperusteinen eläkemaksu 2025 (sisältää työntekijän eläkemaksun)	Prosenttia palkoista
Työansiopohjainen eläkemaksu (kaikilla työnantajilla sama, sisältää työntekijän eläkemaksun)	23,50
Työkyvyttömyyseläkemaksu (työnantajakohtainen)	1,14
Yhteensä	24,64

Palkkojen sivukulut budjetoidaan seuraavan suuruisina:

- KuEl-palkkaperusteinen maksu 17,04 % (laskennallinen työnantajan eläkemaksu-%)
- taloudellinen tuki 0,030 % (vuoden 2025 arvio)
- tapaturmavakuutusmaksu 0,732 % (vuoden 2024 prosentti)
- työttömyysvakuutusmaksu 0,72 % (vuoden 2024 prosentti)
- työnantajan sotu-maksu 1,16 % (vuoden 2024 prosentti)

(Lähde: <https://www.keva.fi/tyonantajalle/elakemaksut/elakemaksujen-budjetointi/>)

Sivukuluprosentit on syötetty FPM Talsuun, joten järjestelmä laskee henkilösivukulut automaattisesti budjetoitujen palkkojen perusteella.

Kunta-alan sopimuskorotukset 2024–2025

Nykyinen sopimuskausi päättyy 30.4.2025, joten vuodelle 2025 voi tulla jo tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi muita sopimuskorotuksia. Niiden suuruus ja ajankohta selviävät keväällä 2025 käytävissä neuvotteluissa.

		KVTES	OVTES pL osio G	OVTES osio G	TS	TTES****	LS (eläinlääkärit) *****
1.2.2024	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)				0,119 %		0,40 %
1.5.2024	Yleiskorotus		0,77 %				
1.6.2024	Yleiskorotus	2,27 %	1,50 %		2,27 %	2,27 %	1,50 %
1.6.2024	Paikallinen järjestelyerä*	0,40 % + 0,33 %	0,40 % + 0,33 %		0,40 % + 0,33 %	0,40 % + 0,33 %	0,40 % + 0,33 %
1.6.2024	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)**	1,00 %	0,60 %	1,00 %	0,881 %	1,00 %	0,60 %
1.6.2024 ja 1.8.2024	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)*****		0,32 %				
1.2.2025	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)***	0,40 %	0,20 % + 0,10 %	0,40 %	0,30 %	0,40 %	
1.6.2025	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)**	0,40 %	0,50 %	0,40 %	0,50 %	0,40 %	0,80 %

* Jos paikallisen erän 0,33 % (1.6.2024) jakamisesta ei päästä yksimielisyyteen, puolet jaetaan paikallisesti yleiskorotuksena ja toisesta puolesta päättää työnantaja.

** Yksi kehittämishjelmaerä voidaan käyttää keskitetysti.

*** Jos kesäkuun 2025 paikallisesta erästä erotettua keskitettyä erää ei voida käyttää 1.2.2025, siirtyy se käytettäväksi 1.6.2025. Poikkeus OVTESin 0,1 %.

**** TuntiTESin yleiskorotuksien senttimäärät selviävät myöhemmin.

***** Eläinlääkäritaksan mukaisten palkkioiden korotukset vuonna 2024 tarkennetaan keväällä ilmestyvässä yleiskirjeessä.

***** 0,08 % OVTESin keskitetystä erästä on käytetty 1.8.2023.

(Lähde: <https://www.kt.fi/sopimukset/ohjeet/kvtes/kunta-alan-sopimuskorotukset-2024-2025>)

Tasausmaksun budjetointi

Kunnat ja hyvinvointialueet ovat maksaneet tasausmaksua vuoden 2023 alusta alkaen, jolloin se korvasi eläkemenoperusteisen maksun. Tasausmaksua eivät maksa muut Kevan jäsenyhteisöt, kusten osakeyhtiöt, kuntayhtymät, säätiöt ja yhdistykset. Tasausmaksu perustuu Kevalakiin (Laki Kevasta 19 c §), jossa määritetään perusteet tasausmaksun kokonaismäärään sekä työnantajakohtaiseen jakoon. Tasausmaksulla katetaan niitä pitkän aikavälin eläkemenoja, joihin palkkaperusteinen eläkemaksu ei riitä. Valtiovarainministeriö vahvistaa tasausmaksun kokonaismäärän vuosittain Kevan valtuutettujen esityksestä.

Tasausmaksun suuruus:

- vuonna 2024 215 594,04 euroa (vahvistettu 11.1.2024)
- vuonna 2025 161 632,56 euroa (arvio 15.5.2024)

Vuoden 2024 talousarvioon tasausmaksu budjetoitiin 216 780,81 euron suuruisena (Kevan arvio 16.10.2023). Vuoden 2025 lopullinen tasausmaksu vahvistetaan vuoden 2025 alussa, joten tasausmaksu budjetoidaan talousarviovuodelle 2025 Kevan viimeisimmän arvion mukaan.

Kokonaisuuden hahmottamiseksi vuoden 2025 tasausmaksuarvio viedään talousarvion ensimmäiseen esitykseen kunkin palvelualueen hallinnon kustannuspaikalle, vuoden 2024 talousarviossa arvioitujen henkilöstömenojen suhteessa. Lopullinen kustannuspaikkakohtainen jako tehdään vuoden 2025 talousarviossa arvioitujen henkilöstömenojen suhteessa sen jälkeen, kun palkkabudjetointi on suljettu. Tasausmaksu kirjataan Monetran ohjeen mukaisesti henkilöstökulujen ryhmään, tilille 4103 Kuel-tasausmaksu.

Tasausmaksun jako ja talousarvioon vienti tehdään keskitetysti hallintopalveluiden toimesta.

3.8 Sisäiset erät

Sisäisten erien (hallinnon tukipalvelut, tilapalvelut, ruokapalvelut) budjetit lasketaan keskitetysti ja kohdistetaan sovittujen jakoperusteiden mukaisesti. Jakoperusteiden ajantasaisuutta tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä. Valmistelijoiden talousarvioesitysten tulee pohjautua laskelmiin väestönkehityksen ja toimintaympäristön muutoksien vaikutuksista asiakas- ja suoritemääriin.

Sisäiset erien talousarvioon vienti tehdään keskitetysti hallintopalveluiden toimesta.